

Γεράσιμος Κακολύρης, «Η ηθική της φιλοξενίας: Ο Ζακ Ντερριντά για την απροϋπόθετη και την υπό όρους φιλοξενία»

Περίληψη

Σε κείμενά του όπως το *Περί φιλοξενίας* (1997), ο Ζακ Ντερριντά (Jacques Derrida, 1930-2004) καταπιάνεται με την έννοια της φιλοξενίας σε σχέση με τα τρέχοντα πολιτικά και ηθικά ζητήματα που αφορούν την υποδοχή των μεταναστών, το άσυλο ή τους μετανάστες χωρίς χαρτιά. Σε αυτά τα κείμενα, μέσω μιας ανάλυσης ταυτόχρονα ιστορικής, εννοιολογικής, και διερευνητικής των πλαισίων συγκρότησης της υπό εξέταση έννοιας, ο Ντερριντά δείχνει ότι η λογική της έννοιας της φιλοξενίας διέπεται από μια αντινομία. Αφ' ενός, η «πραγματική», «αληθινή», «απόλυτη» φιλοξενία επιτάσσει την άνευ όρων δεξίωση του άλλου, όποιος κι αν είναι αυτός, δηλαδή την παροχή φιλοξενίας στον ξένο χωρίς προϋποθέσεις, περιορισμούς και ανταλλάγματα. Αφ' ετέρου, υπάρχουν οι υπό προϋποθέσεις νόμοι της φιλοξενίας που ενώ θεσπίζουν ένα δικαίωμα και ένα καθήκον στη φιλοξενία ταυτόχρονα θέτουν όρους (πολιτικούς, δικαιοδικούς, ηθικούς), επιτάσσοντας ότι αυτό το δικαίωμα πρέπει να δίνεται με προϋποθέσεις, όπως, ότι πρέπει να υπάρχει κάποιος περιορισμός στο δικαίωμα εισόδου και διαμονής του ξένου. Αν και οι δύο έννοιες της φιλοξενίας είναι ετερογενείς, μη αναγώγιμες η μία στην άλλη, ταυτόχρονα ανακαλούν η μια την άλλη. Αυτό διότι, από τη μια μεριά, η πολιτική δράση χρειάζεται να σχετίζεται με μια στιγμή απροϋπόθετης ή άπειρης ευθύνης, προκειμένου να μην αναχθεί στις απαιτήσεις της στιγμής, δηλαδή, πρέπει να βασίζεται σε μια στιγμή καθολικότητας που υπερβαίνει τις πραγματιστικές απαιτήσεις του συγκεκριμένου πλαισίου. Από την άλλη μεριά, χωρίς τους υπό προϋποθέσεις νόμους ενός δικαιώματος και ενός καθήκοντος στη φιλοξενία ο νόμος της απροϋπόθετης φιλοξενίας θα κινδύνευε να παραμείνει αναποτελεσματικός, ευσεβής πόθος, ουτοπία. Αυτή η ασυμμετρία μεταξύ της απροϋπόθετης και της υπό προϋποθέσεις φιλοξενίας διατηρεί τη φιλοξενία ως ένα διαρκές διακύβευμα, αφού κάθε συγκεκριμένο συμβάν δεξίωσης του άλλου δεν μπορεί παρά να υπολείπεται των απαιτήσεων του απροϋπόθετου νόμου της απεριορίστης φιλοξενίας. Η θέση που αναδύεται από τα παραπάνω και αντηχεί με αυξανόμενη δύναμη στο έργο των τελευταίων ετών του Ντερριντά πριν το θάνατό του είναι ότι η υπεύθυνη πολιτική δράση και απόφαση συνίσταται στην αναγκαιότητα μιας αδιάλειπτης διαπραγμάτευσης ανάμεσα σε αυτές τις δύο ετερογενείς απαιτήσεις.

Βιογραφικό

Ο Γεράσιμος Κακολύρης (University of Essex, B.A., PhD) (University of Warwick, MA), είναι λέκτορας Φιλοσοφίας στο Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Έχει συγγράψει τη μονογραφία *Ο Ζακ Ντερριντά και η αποδομητική ανάγνωση* (Εκκρεμές, 2004) ενώ έχει επιμεληθεί το συλλογικό τόμο

Η πολιτική και ηθική σκέψη του Jacques Derrida (Πλέθρον, 2015). Σύντομα πρόκειται να εκδοθεί το βιβλίο του Η ηθική της φιλοξενίας: Ο Ζακ Ντερριντά για την απροϋπόθετη και την υπό όρους φιλοξενία (Πλέθρον). Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στη σύγχρονη ηπειρωτική φιλοσοφία.